

تحلیل بوردیوی نقش سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی مترجم در انتخاب کتاب برای ترجمه، مطالعه موردی: عبدالحسین آذرنگ^۱

مژگان غفاری^۲ و شهرام مدرس خیابانی^۳

چکیده

در رویکرد جامعه‌شناختی به مطالعات ترجمه، موضوع جامعه‌شناسی مترجم اهمیت بسیاری دارد و جایگاه محوری خود مترجمان را در فرآیند و انتخاب موضوع ترجمه برجسته می‌نماید. هدف پژوهش حاضر، بررسی آثار ترجمه‌شده عبدالحسین آذرنگ براساس نظریه «عمل» پییر بوردیو (۱۹۸۶) بوده است. این پژوهش توصیفی-تحلیلی به دنبال تبیین نقش سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی کنشگران در انتخاب کتاب برای ترجمه از دیدگاه بوردیو است. بنابراین ابتدا مبانی نظریه عمل بوردیو و ارتباط آن با مطالعات ترجمه را تبیین می‌کند، سپس، ضمن ارائه شرح کاملی از سرمایه و انواع آن، کتاب‌های ترجمه‌شده مترجم را بررسی و با استناد به مصاحبه انجام‌شده با مترجم، نقش سرمایه‌ها را توضیح می‌دهد. از آنجا که تمرکز پژوهش بر روی سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی مترجم بوده است، انواع و مصادیق این سرمایه‌ها در زندگی مترجم واکاوی شد. پس از بررسی موردی کتاب‌های ترجمه‌شده و یافته‌های حاصل از مصاحبه با مترجم مشخص شد که ترجمه‌های آذرنگ بیشتر در چهار حوزه «تاریخ تمدن، تاریخ علم، تاریخ فلسفه و علم اطلاعات و آموزش» جای می‌گیرد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که در حوزه «تاریخ تمدن»، سرمایه فرهنگی (عینیت‌یافته و نهادینه‌شده)، در حوزه «تاریخ فلسفه»، سرمایه فرهنگی (تجسم‌یافته و نهادینه‌شده) و سرمایه اجتماعی، در حوزه «تاریخ علم»، سرمایه فرهنگی (تجسم‌یافته و نهادینه‌شده) و در حوزه «علم اطلاعات و آموزش»، سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته و سرمایه اجتماعی مترجم در انتخاب کتاب‌های ترجمه‌شده نقش داشته‌اند.

واژه‌های راهنما: پییر بوردیو، جامعه‌شناسی ترجمه، سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، عبدالحسین آذرنگ

۱. این مقاله در تاریخ ۱۴۰۱/۰۷/۱۴ دریافت شد و در تاریخ ۱۴۰۱/۰۹/۲۱ به تصویب رسید.

۲. کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی، گروه زبان انگلیسی، دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی، دانشگاه آزاد اسلامی، علوم و تحقیقات تهران، ایران؛ پست الکترونیک: mozhgan.ghafari@yahoo.com

۳. استادیار گروه آموزش و مترجمی زبان انگلیسی، واحد کرج دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران؛ پست الکترونیک: shmodarres@yahoo.com

۱. مقدمه

جامعه و ادبیات رابطه‌ای متقابل دارند و آثار ادبی محصول حیات و محیط اجتماعی هستند (کرمانی و کرمی، ۱۳۹۷). این واقعیت که ادبیات منعکس‌کننده جامعه است توجه بسیاری از جامعه‌شناسان را به خود جلب کرده است (دوهان^۱، ۲۰۱۵). جرج لوکاج^۲ نظریه پرداز حوزه جامعه‌شناسی ادبیات، اثر هنری را بازتابی از وقایع جامعه می‌داند، این دیدگاه تحت عنوان نظریه بازتاب واقعیت^۳ مطرح می‌شود (هادوی، تسلیمی ۱۳۹۱). رویکرد بازتاب بر این عقیده استوار است که بین پدیده ادبی و واقعیت اجتماعی‌ای که این پدیده ادبی، توصیف‌کننده آن است، رابطه‌ای مستقیم و آینه‌وار وجود دارد (هادوی، تسلیمی ۱۳۹۱). چنین ارتباطی میان ترجمه و جامعه‌شناسی در مطالعات ترجمه مطرح است زیرا کارترجمه در فضایی مجزا واقع نمی‌شود بلکه محصول عوامل فرهنگی و اجتماعی است که بر هم اثر می‌گذارند. بررسی ترجمه‌ها از منظری جامعه‌شناختی (نگرش‌ها و انگیزه‌های مترجم) «درواقع دریچه‌ای به سوی شاخه‌ای جدید از مطالعات ترجمه یعنی مطالعات مترجم می‌گشاید» (چسترمن^۴، ۲۰۰۹ نقل از هاشمی، حیدری و رضایی، ۱۳۹۵). در حوزه مطالعات مترجم، بررسی انگیزه مترجم از انتخاب اثری برای ترجمه، می‌تواند عوامل فرهنگی و اجتماعی را که در این انتخاب نقش داشته‌اند نمایان سازد. عبدالحسین آذرنگ یکی از مترجمان معاصر است که مطالعات گسترده‌ای در مورد تاریخ ترجمه در ایران انجام داده است و ترجمه‌های بسیاری در حوزه فلسفه و تاریخ از وی وجود دارد. از آنجا که پژوهشی در مورد رابطه بین افکار وی و ترجمه‌هایش تابحال انجام نشده است، در این پژوهش نگارندگان با اتکا به نظریه «عمل» بوردیو، در پی واکاوی سرمایه‌های فرهنگی و تعاملات اجتماعی عبدالحسین آذرنگ و نمود آنها در انتخاب کتاب برای ترجمه هستند. در این پژوهش ابتدا نکات کلیدی در مورد سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی وی از طریق مصاحبه (۲۵ فروردین، ۱۴۰۱) واکاوی گردید، سپس کتاب‌های

---

1. R. Duhan

2. Georges Lukacs

3. Theory of Reality Reflection

4. A. Chesterman

ترجمه‌شده آذرنگ به موضوعات تاریخ تمدن، تاریخ علم، تاریخ فلسفه و آموزش و علم اطلاعات تقسیم‌بندی شد بعد، با بررسی موردی کتاب‌ها علت انتخاب آنها برای ترجمه ذکر شده است. روش پژوهش، توصیفی-تحلیلی است و جامعه آماری پژوهش، کلیه آثار ترجمه‌ای عبدالحسین آذرنگ در قالب کتاب است.

۲. پیشینه پژوهش

پژوهش‌های زیادی براساس نظریه جامعه‌شناختی بوردیو و ارتباط آن با ترجمه، انجام شده است ولی مواردی که به‌طور خاص، روی سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی مترجمان متمرکز باشد، کمتر وجود دارد. در ادامه، به تعدادی از این پژوهش‌ها که بیشتر روی عادتواره مترجم متمرکز شده‌اند، اشاره می‌کنیم.

شفیعی (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان «خوانش جامعه‌شناختی محمد قاضی و ترجمه‌هایش» نگاه جامعه‌شناختی بر آثار و شخصیت مترجم محمد قاضی از منظر نظریه بوردیو دارد. وی در قسمت اول مقاله به واکاوی مفاهیم میدان و عادتواره پرداخته و در قسمت پایانی به ارتباط این مفاهیم و ترجمه‌های قاضی اشاره می‌کند.

فخارزاده و دباغ‌زاده (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «نمود عادتواره مترجم در سبک ترجمه صالح حسینی» ضمن انجام یک مصاحبه با مترجم، نشان داده‌اند که ابعاد مختلف سبک ترجمه‌ای صالح حسینی، از جمله گرایش به استفاده از واژگان عربی و ادبی کهن می‌تواند گواهی بر عادتواره ترجمه‌ای وی باشد که از طریق میدان‌هایی که صالح حسینی در آنها به سر برده و موضعی که در آن میادین داشته است، قابل تبیین هستند.

تجویدی و معاذاللهی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر تحولات میدان نشر بر عادتواره مترجمان ادبی از ۱۳۲۰ تا ۱۳۴۵» رابطه میان رفتار مترجمان و ساختارهای اجتماعی فرهنگی حاکم بر آنان را بررسی کرده‌اند و تولیدات فرهنگی و تأثیر صنعت نشر بر شکل‌گیری عادتواره مترجمان را مورد تحلیل قرار داده‌اند.

تحلیل بوردیویی نقش سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی مترجم در انتخاب کتاب برای ترجمه ... ۴۳

اسکندری سبزی (۱۳۹۸) در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی عادتواره مترجمان در طول زمان» برای پاسخ به این سؤال که آیا عادتواره مترجمان در طول تاریخ تغییر می‌کند یا خیر، زندگی‌نامه و آثار ترجمه‌ای دو مترجم ایرانی، عزت‌الله فولادوند و خشایار دیهیمی را مورد بررسی قرار داده است.

کرمانی و کرمی (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل مضامین پایداری اخوان ثالث بر اساس نظریه عمل پییر بوردیو» دوره دوم شاعری اخوان ثالث را بر اساس نظریه عمل بوردیو با رویکردی تحلیلی-توصیفی مورد بررسی قرار داده‌اند.

حمیدی راوری (۱۳۹۹) در پایان‌نامه خود با عنوان «سرمایه‌های نمادین فرهنگی در شاهنامه فردوسی» با شیوه توصیفی-تحلیلی درصد شناسایی و طرح مصادیق سرمایه‌های نمادین و فرهنگی در شاهنامه بوده است.

هاشمی، حیدری و رضایی دانش (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «جامعه‌شناسی ترجمه متون نمایشی در دوره قاجار: با نگاهی بر تأثیر شرایط اجتماعی آن دوران بر انگیزه‌های مترجمان» نقش عادتواره‌های مترجمان در دوره قاجار را بررسی کرده است.

زینالی (۱۳۹۴) در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی دلایل ترجمه کتاب دست‌های آلوده اثر ژان پل سارتر^۱، ترجمه جلال آل احمد» به بررسی دلایل ترجمه یک اثر ادبی توسط مترجم می‌پردازد که ذیل عنوان دیرینه‌شناسی ترجمه و بررسی جنبه تاریخی ترجمه قرار می‌گیرد.

پژمان‌فر، ذاکری و نبوی (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل بوردیویی میدان تولید ادبی شاهنامه و عادتواره فردوسی» نظریه ساختارگرایی تکوینی بوردیو را به کار گرفتند تا هم میزان تأثیر میدان تولید ادبی قرن چهارم به‌عنوان ابژکتیو^۲ و هم میزان تأثیر منش فردوسی به‌عنوان سوبژکتیو^۳ در سروده شدن مهم‌ترین حماسه ملی ایران سنجیده شود. آنها پس از بررسی میدان

-
1. Jean-Paul Sartre
  2. objective
  3. subjective

مذکور سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نمادین مؤثر در عادتواره فردوسی را بررسی کرده‌اند.

خوش‌هوا (۱۳۹۹) در پایان‌نامه خود با عنوان «تحلیل جامعه‌شناختی ترجمه‌ها و مترجمان بر اساس نظریه بوردیو: پژوهش موردی طاهره صفارزاده و ترجمه قرآنی» با شیوه‌ای توصیفی-تحلیلی و روشی کیفی، سعی دارد دیدگاهی جامعه‌شناختی در مورد شخصیت و آثار قرآنی مترجم طاهره صفارزاده داشته باشد. داده‌های استخراج‌شده از مصاحبه‌های منتشرشده با صفارزاده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و منتج به شناسایی مفاهیم بوردیو، یعنی میدان، انواع سرمایه، عادتواره و ذائقه مترجم شده است.

با نظری به پیشینه‌های مطرح‌شده در بالا درمی‌یابیم که شفیعی (۱۳۹۲)، فخارزاده و دباغ‌زاده (۱۴۰۰)، و همچنین اسکندری سبزی (۱۳۹۸) همه فقط به بررسی نقش عادتواره مترجم در چگونگی ترجمه و انتخاب‌های خُرْد^۱ مترجم پرداخته‌اند. تجویدی و معاذاللهی (۱۳۹۵) تأثیر میدان نشر بر عادتواره را بررسی کرده‌اند. کرمانی و کرمی (۱۳۹۷) و حمیدی راوری (۱۳۹۹) به عادتواره و سرمایه نمادین پرداخته‌اند اما پژوهش آنان در حوزه ترجمه نیست. هاشمی، حیدری و رضایی دانش (۱۳۹۵) هم فقط شرایط اجتماعی و تأثیر آن بر انگیزه مترجم را واکاوی کرده‌اند. زینالی (۱۳۹۴) بیشتر دیرینه‌شناسی ترجمه را مدنظر قرار داده است. پژمان‌فر، ذاکری و نبوی (۱۳۹۷) میدان تولید ادبی شاهنامه را بررسی نموده است که به ترجمه مربوط نمی‌شود و خوش‌هوا (۱۳۹۹) فقط شخصیت و عادتواره مترجم صفارزاده را مورد بررسی قرار داده است. بنابراین، پژوهش حاضر که به بررسی سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی مترجم و نقش آنها در انتخاب کتاب برای ترجمه می‌پردازد، می‌تواند مکمل پژوهش‌های پیشین باشد.

۳. چارچوب نظری پژوهش

این پژوهش بر اساس نظریه جامعه‌شناختی عمل بوردیو است. به گفته بوردیو هر کنشی

تحلیل بوردیویی نقش سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی مترجم در انتخاب کتاب برای ترجمه ... ۴۵

که توسط یک فرد شکل می‌گیرد در فضای مستقل و ذاتی صورت نمی‌گیرد بلکه تحت تأثیر عواملی است که بوردیو از آن به‌عنوان میدان، عادتواره و همچنین سرمایه یاد می‌کند (گرنفل، ۱۳۸۹).

۱.۳. بوردیو و نظریه جامعه‌شناختی تولیدات فرهنگی

پییر بوردیو^۱ جامعه‌شناس و قوم‌شناس فرانسوی (۱۹۳۰-۲۰۰۲) در نظریه «عمل^۲» به تعامل جامعه و ادبیات و تأثیر متقابل آن دو پرداخته است (کرمانی و کرمی، ۱۳۹۷). اهتمام بوردیو به پردازش نظریه عمل و درک منطق آن‌مبیین این نکته است که او ارتقاء رویکرد تلفیقی تا سطح یک برنامه پژوهشی را مستلزم نظریه عمل منحصربه‌فردی می‌داند که در آن نحوه مواجهه با کنش، متفاوت از سنت‌های دوگانه معهود باشد (جمشیدیها و پرستش، ۱۳۸۶). بدین ترتیب با توسعه مفهوم عمل سعی می‌کند که بر دوگانگی‌های نظری سوژه^۳ / ابژه^۴، فرهنگ/جامعه و ساختار/عاملیت فائق آید (کلهون^۵، ۱۹۹۵، ص. ۱، نقل از جمشیدیها و پرستش، ۱۳۸۶)، و با نفی ضرورت‌گرایی از یک‌سو و اراده‌گرایی از سوی دیگر، نظریه «عمل» خود را مبتنی بر نوعی رویکرد رابطه‌ای مطرح کند (بوردیو، ۱۹۹۳، ص. ۷۵، نقل از جمشیدیها و پرستش، ۱۳۸۶). به‌عبارت دیگر، عمل نه پیامد ساختارهای معین است که بنا بر علل به‌وجود آمده باشد و نه نتیجه منطقی انتخاب عقلانی، بلکه همجوشی و هم‌آیندی علت و دلیل، زمینه‌ساز عمل می‌باشد (جمشیدیها و پرستش، ۱۳۸۶). البته این بدان معنی نیست که وزن علت و دلیل در همه اعمال یکسان است بلکه نظریه عمل بوردیو این امکان را فراهم می‌آورد که بنا به مورد به توجیه عمل پرداخته شود، چراکه موقعیت عامل در فضای اجتماعی و ویژگی‌های این فضا، در تبیین رفتار فرد مؤثر است (جمشیدیها و پرستش، ۱۳۸۶). بوردیو معتقد است که عمل ما صرفاً محصول آگاهی ما نیست

---

1. P. Bourdieu

2. The Theory of Practice

3. subject

4. object

5. C. Calhoun

بلکه می‌توان گفت عمل یا «پراکسیس»^۱ محل تلاقی مجموعه‌ای به هم پیوسته از شرایط و عوامل آشکار و پنهان است و پیامدهای عمل نیز خود می‌تواند حالتی تغییردهنده یا بازتولیدکننده داشته باشد (گرنفل،^۲ ۱۳۸۹). مفاهیم کلیدی در نظریه «عمل» بوردیو، عادتواره، سرمایه و میدان هستند.

منش یا عادتواره مجموعه‌ای از خلق و خوها، الگوهای اکتسابی فکر، رفتار و سلیقه در شخصیت کنشگر است که نحوه مواجهه او با موقعیت‌های مختلف را جهت می‌بخشد (بوردیو، ۱۹۹۳). میدان از دید بوردیو نظام ساخت‌یافته موقعیت‌هایی است که توسط افراد یا نهادها اشغال می‌شود، عرصه نبردها و کشمکش‌ها و رقابت‌هایی که در آن انواع سرمایه‌ها به کار گرفته می‌شود و عاملان برخوردار از منابع متفاوت با یکدیگر روبه‌رو می‌شوند تا روابط قدرت موجود را حفظ یا دگرگون سازند (بوردیو، ۱۹۹۳).

گرنفل معتقد است «بازیکنانی که با داشتن سرمایه بازی را آغاز می‌کنند از پشتیبانی برخوردارند و در میدان نبرد موفق‌تر هستند» (گرنفل، ۱۳۸۹). مفهوم سرمایه در دستگاه نظری بوردیو به استقراض آن از مارکس^۳ اشاره دارد، این مفهوم در سطح سرمایه اقتصادی متوقف نمی‌ماند بلکه به سطوح دیگری (فرهنگی و اجتماعی) نیز توسعه می‌یابد. او تلاش می‌کند نمونه محدود مبادله تجاری را از اقتصاد به فضای وسیع‌تر مردم‌شناسی مبادله و ارزش‌های فرهنگی بسط دهد که اقتصاد تنها یکی از انواع آن است (گرنفل، ۱۳۸۹). بوردیو چهار نوع سرمایه را معرفی می‌کند: سرمایه اقتصادی^۴ (پول و دارایی‌های مالی دیگر)، سرمایه فرهنگی^۵ (دانش و تحصیلات)، سرمایه اجتماعی^۶ که شامل عضویت در گروه‌های اجتماعی و خویشاوندی و خانوادگی است و سرانجام سرمایه نمادین که نوع خاصی از سرمایه فرهنگی است که به منزلت و افتخارات

---

1. praxis

2. Grenfell

3. Karl Marx

4. Economic Capital

5. Cultural Capital

6. Social Capital

تحلیل بوردیویی نقش سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی مترجم در انتخاب کتاب برای ترجمه ... ۴۷
کسب‌شده توسط افراد اشاره دارد (بورديو، ۱۹۸۶).

۲.۳. کاربرد نظریه بورديو در مطالعات ترجمه

تنوع پژوهش در زمینه مطالعات ترجمه به دلیل ماهیت میان‌رشته‌ای بودن آن است چراکه امکان مطالعه چندوجهی آن را از دیدگاه رشته‌های مختلف فراهم می‌کند (شفيعی، ۱۳۹۲). ماهیت میان‌رشته‌ای مطالعات ترجمه و مطالعات مترجم، محققان این حوزه را قادر ساخته است تا از حوزه‌هایی مثل جامعه‌شناسی بهره ببرند. یکی از چارچوب‌های نظری جامعه‌شناختی که می‌تواند در تعیین سبک مترجم و یا علت انتخاب آثاری برای ترجمه مورد استفاده قرار گیرد، نظریه جامعه‌شناختی «عمل» بورديو است، دستگاه نظری بورديو با محوریت مفاهیم میدان، سرمایه و عادتواره در تبیین نسبت عاملیت-ساختار^۱ در عرصه ترجمه کارساز بوده است، این نظریه امکان مفهوم‌سازی از ترجمه به‌عنوان یک میدان اجتماعی را فراهم کرده که در آن عوامل مختلف با نظر به سرمایه اجتماعی، فرهنگی، نمادین و اقتصادی و همچنین عادتواره خود در حال رقابت هستند. این نظریه از قابلیت چشمگیری در بررسی عاملیت مترجم برخوردار بوده و از مهم‌ترین رویکردهای نظری در مطالعات مترجم محسوب می‌شود. جامعه‌شناسی مترجمان بیش از هر چیز به جایگاه مترجمان، شرایط کاری آنها، ماهیت مترجمان و تأثیر عوامل مختلف بر کار و دیدگاه آنها می‌پردازد (فخارزاده، دباغ زاده، ۱۴۰۰). مترجمان به‌عنوان تولیدکنندگان کالاهای فرهنگی در جامعه، عوامل فرهنگی و اجتماعی مهمی هستند که می‌توانند الهام‌بخش تغییرات اجتماعی در جامعه هدف باشند. این تغییرات اجتماعی ممکن است بر خود مترجمان تأثیر بگذارد زیرا آنها اعضای آن جامعه هدف هستند (اسکندری‌سبزی، ۲۰۱۹). در ادامه بیشتر به بحث سرمایه که موضوع پژوهش است، پرداخته خواهد شد. همان‌طوری که اشاره شد بورديو به اشکال دیگر سرمایه علاوه بر سرمایه اقتصادی که در مارکسیسم مطرح می‌شود، اعتقاد دارد (کافی، خوش‌سلیقه و هاشمی، ۱۳۹۵). وی برای سرمایه فرهنگی سه تقسیم‌بندی را قائل می‌شود (بورديو، ۱۹۹۳):

۱- توانایی و مهارت فرد برای انجام برخی از کارها مانند انواع تخصص‌ها و مهارت‌های

---

1. Structure-Agency

هنری، فنی، تسلط به زبان خارجی که به سرمایه فرهنگی تجسم یافته^۱ تعبیر می‌شود.

۲- اشیاء و کالاهای فرهنگی مانند کتاب، مجله، روزنامه‌ها، مکان‌های دسترسی به منابع علمی مانند نمایشگاه، موزه، آزمایشگاه، آرشیوهای هنری، عضویت در کتابخانه که سرمایه فرهنگی عینیت یافته^۲ نام می‌گیرند.

۳- انواع مدارک تحصیلی، گواهی‌نامه‌ها که به سرمایه فرهنگی نهادینه شده^۳ معروف است، این سرمایه از طریق آموزش رسمی به دست می‌آید که در آن تلاش می‌شود تا به درجات مختلف، عادت‌واره‌ای را به گروه‌های گوناگون تلقین نمایند.

در حوزه ترجمه، سرمایه فرهنگی مترجمان از هر نوع که باشد می‌تواند به عادت‌واره تبدیل شده و روی ایدئولوژی^۴ و انتخاب مترجم تأثیر بگذارد. سرمایه اجتماعی مترجمان شامل روابط آنها با دیگر مترجمان، ناشران، کاربران نهایی، بازاریاب‌ها و نهادهای دولتی فعال در فرآیند ترجمه و نشر است. مترجمانی که شبکه ارتباط اجتماعی قوی‌تری دارند فرصت‌های شغلی بیشتری به دست می‌آورند و می‌توانند سرمایه‌های اقتصادی خود را افزایش دهند (کافی، خوش‌سلیقه و هاشمی، ۱۳۹۴).

۴. داده‌های پژوهش

مضامین اصلی و مصادیق مطرح شده در مصاحبه با عبدالحسین آذرنگ شامل موارد زیر است که براساس مؤلفه‌های موجود در نظریه بوردیو طبقه‌بندی و سازماندهی شده است:

الف- خانواده: عبدالحسین آذرنگ در خانواده‌ای نیمه‌فتودال و دیوانی در کرمانشاه متولد شده است. مادر دارای ذوق شعر و ادبیات، و پدر دارای شغل دیوانی و علاقه‌مند به مطالعه و نوشتن، زمینه‌های تحصیل فرزندان را فراهم نمودند. عموهای وی همه در حوزهٔ تعلیم و تربیت فعالیت می‌کردند.

-
1. Embodied Cultural Capital
  2. Objectified Cultural Capital
  3. Institutionalized Cultural Capital
  4. ideology

تحلیل بوردیویی نقش سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی مترجم در انتخاب کتاب برای ترجمه ... ۴۹

ب- تحصیلات: مترجم تحصیلات ابتدایی خود را در زادگاهش گذرانده و برای تحصیلات عالی به روانه دانشگاه شیراز شده و پس از سه سال تحصیل در رشته اقتصاد به دانشگاه اصفهان منتقل شد و از آنجا در رشته تاریخ فارغ‌التحصیل شد. امکان اخذ دروس انتخابی در دانشگاه شیراز این فرصت را به وی داد تا در دروسی مثل جامعه‌شناسی، توسعه اقتصادی، فیزیک، فلسفه، منطق و پارسی باستان اطلاعات متنوعی کسب کند. گذراندن دوره‌های کارشناسی ارشد در دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران و گذراندن دوره‌هایی در زمینه نشر و نویسندگی در خارج از کشور در کارنامه تحصیلی اوست.

ج- مطالعات و آموخته‌ها: علاقه به آموختن و کسب دانش در زمینه‌های مختلف و مهم‌تر از همه، کتاب‌شناسی، سبب شده است تا وی در زمینه‌هایی مثل اقتصاد، جامعه‌شناسی، فلسفه و تاریخ، مطالعات گسترده‌ای داشته باشد. تحصیل در دانشگاه اصفهان و آشنایی با استادانی مانند لیلی ایمن‌آهی (مدرس ادبیات کودک و نوجوان) و محمدحسین دانشی (استاد علم اطلاعات و دانش‌شناسی) در دوره کارشناسی ارشد سبب شد تا مترجم به این دروس بسیار علاقه‌مند شود.

د- دوستان و اطرافیان: گروه دوستان و اطرافیان وی در زمان دانشگاه شیراز بیشتر افرادی مسلط به زبان انگلیسی و علاقه‌مند به فلسفه بودند. معاشرت با کتابدار حسین صالحی در کتابخانه دانشکده ادبیات اصفهان و آشنایی با بسیاری از استادان فرهیخته چون اسماعیل عجمی، علی‌اکبر خدادوست، نارمن شارپ^۱ و ابوالحسن نجفی، برمسیر زندگی حرفه‌ای مترجم تأثیر گذاشت. شرکت در نشست‌های جنگ اصفهان و حشرونشر با اعضای آن محفل ادبی- هنری، گرایش به آفرینش ادبی را در مترجم تقویت کرد.

ه- شغل: وی از همان ابتدای تحصیل، به‌عنوان دستیار گروه در دانشگاه مشغول به کار شد و همچنین در مؤسسه انتشارات فرانکلین^۲ به‌عنوان عضو ادیتوریال (سر ویراستار) فعالیت می‌کرد و پس از اخذ مدرک کارشناسی‌ارشد در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی، در مؤسسه تحقیقات و

---

1. Ralph Norman Sharp

2. Frankline Publishing Company

برنامه‌ریزی علمی و آموزشی به فعالیت پرداخت و بین سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۳ به دلیل اوضاع سیاسی و اجتماعی آن دوره فقط به ویرایش و ترجمه در منزل مشغول بود. از سال ۱۳۶۳، به مدت ۱۶ سال در بنیاد دائرةالمعارف اسلامی (ناشر دانشنامه جهان اسلام) به‌عنوان دانشنامه‌نگار اشتغال داشت و از ۱۳۸۱ در دایره‌المعارف بزرگ اسلامی به کار پرداخت و اکنون مدیر بخش مفاهیم جدید آن دایره‌المعارف است.

و- **علاقه‌مندی‌ها، باورها و روحیات:** مترجم بسیار به کتاب‌شناسی و فلسفه علاقه‌مند بوده است.

«تصور می‌کردم که با شناسایی کتاب‌ها می‌توانم برای سؤالات و مجهولات جهان هستی پاسخی مناسب بیابم و اینکه فیلسوفان می‌توانند به عمق مسائل پی ببرند من را به خواندن هر چه بیشتر علم و فلسفه مشتاق می‌کرد» (آذرنگ، مصاحبه شخصی، فروردین ۲۵، ۱۴۰۱).

گرایش به داستان‌نویسی و سرودن شعر و آفرینش ادبی، و همچنین علاقه به ورزش و کوهنوردی از همان ابتدای دوران دانشجویی در آذرنگ شکل گرفته است. او معتقد است فضای خاص حاکم بر دانشگاه‌ها، وی را به سمت کوهنوردی و ورزش‌های رزمی مانند جودو و کاراته سوق داد اما در گذر زمان کوهنوردی را به این جهت ادامه داد که معتقد است این ورزش، همزیستی با طبیعت را به انسان می‌آموزد و شناخت و درک بهتری از هستی فراهم می‌کند. ترجمه شعرهای خارجی و گوش دادن به موسیقی سنتی ایرانی و کلاسیک و مطالعه داستان یا متون فلسفی هم از علایق روزگار اکنون مترجم است.

و- **گرایش به ترجمه:** سرچشمه همه دانسته‌ها و تفکرات ما، تألیف و پژوهش و ترجمه است و برای بهره‌مندی از دانش و پژوهش دیگران باید آثار علمی آنان را ترجمه و مطالعه کنیم (آذرنگ، مصاحبه شخصی، فروردین ۲۵، ۱۴۰۱). کار در انتشارات فرانکلین و انجام ویرایش ترجمه‌های مختلف سبب شد که آذرنگ در این زمینه، دانش و تجربه بیشتری کسب کند؛ و با مقایسه و تطبیق چند ترجمه از یک کتاب با متن اصلی آن کتاب، مانند تطبیق چهار ترجمه «جمهور افلاطون»، به تدریج بر مهارت‌های خود در ترجمه افزود. یکی از استادان آذرنگ، استاد ابوالحسن نجفی بوده است که راهنمایی‌ها و درس‌های ارزشمند او، مترجم را به ترجمه علاقه‌مندتر

تحلیل بوردیویی نقش سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی مترجم در انتخاب کتاب برای ترجمه ... ۵۱ کرده است.

در جدول ۱ فهرست و مشخصات کتاب‌های ترجمه‌شده مترجم به همراه توضیحات وی آورده شده است.

جدول ۱. مشخصات کتاب‌های ترجمه‌شده توسط عبدالحسین آذرنگ

ردیف	نام کتاب	سال نشر	موضوع	توضیحات مترجم
۱	راهنمای نمایه‌سازی مدارک و گسترش اصطلاح‌نامه توسعه فرهنگی در کشورهای آسیا	۱۳۵۶	علم اطلاعات	اصطلاح‌نامه تزاروس ^۱ که به زبان فارسی موجود نبوده است.
۲	تاریخ و فلسفه علم	۱۳۶۳	تاریخ (تاریخ علم)	نخستین کتابی است که علم و فلسفه را با هم بررسی کرده است.
۳	تاریخ فلسفه غرب	۱۳۶۴	تاریخ (فلسفه)	زبان ساده و قابل فهمی برای همه علاقه‌مندان به فلسفه دارد.
۴	راهی نو در منطق	۱۳۶۴	تاریخ (تاریخ اجتماعی و منطق)	به توصیف منطق جدید برای فارسی‌زبانان می‌پردازد.
۵	راهنمای سازمان‌دهی مراکز اسناد و مدارک برای آموزش فنی و حرفه‌ای	۱۳۶۵	علم اطلاعات	بسیار سودمند برای آموزش است.
۶	چند بحث و نظر درباره‌ی تکنولوژی	۱۳۷۹	فناوری	مباحثی درباره سرشت و آثار فناوری است.
۷	تاریخ علم	۱۳۷۱	تاریخ (تاریخ علم)	به سفارش انتشارات سمت
۸	تاریخ تمدن و فرهنگ جهان	۱۳۸۳	تاریخ (تاریخ تمدن)	نخستین کتاب تاریخ تمدن است که تمدن‌های جهان را هم‌عرض معرفی می‌کند و هیچ‌کدام را بر دیگری برتری نمی‌دهد.
۹	انتقال فناوری: راهبردی برای	۱۳۷۳	تاریخ (تاریخ)	این کتاب راه انتقال فناوری به کشورهای

خاورمیانه را شرح می‌دهد.	علم و فناوری)		خودتکایی علمی و فنی کشورهای خاورمیانه	
از نخستین کتاب‌ها در زمینه جهانی شدن است.	تاریخ (تاریخ تمدن و روابط بین‌الملل)	۱۳۷۹	پدیده جهانی شدن وضعیت بشری و تمدن اطلاعاتی	۱۰
به معرفی «استیس ^۱ » و اندیشه‌های او می‌پردازد.	فلسفه	۱۳۸۰	برگزیده‌ای از مقاله‌های استیس	۱۱
نظریه «ریچارد ررتی ^۲ » است، فیلسوفی که معتقد است که هیچ کشوری نمی‌تواند کشور باشد مگر اینکه عدالت اجتماعی بر آن حاکم شود.	علوم سیاسی	۱۳۸۳	کشور شدن کشور، اندیشه چپ‌گرا در آمریکای سده بیستم	۱۲
به سفارش انتشارات سمت	تاریخ (تاریخ اجتماعی)	۱۳۸۹	تاریخ‌نگاری در سده بیستم از عینیت علمی تا چالش پسامدرن	۱۳
پایان‌نامه دکتری نویسنده و پژوهش درباره فروغی است.	تاریخ (تاریخ معاصر ایران)	۱۳۹۱	زندگی و زمانه محمدعلی فروغی	۱۴
نخستین کتاب تاریخ تمدن در زبان فارسی که نشان می‌دهد قرون وسطی آن طور که تصور می‌شد نیست.	تاریخ (تاریخ تمدن)	۱۳۶۶	تاریخ تمدن لوکاس	۱۵
تصویری از جامعه آرمانی است.	تاریخ (تاریخ اجتماعی)	۱۳۸۴	ما کجا آباد	۱۶

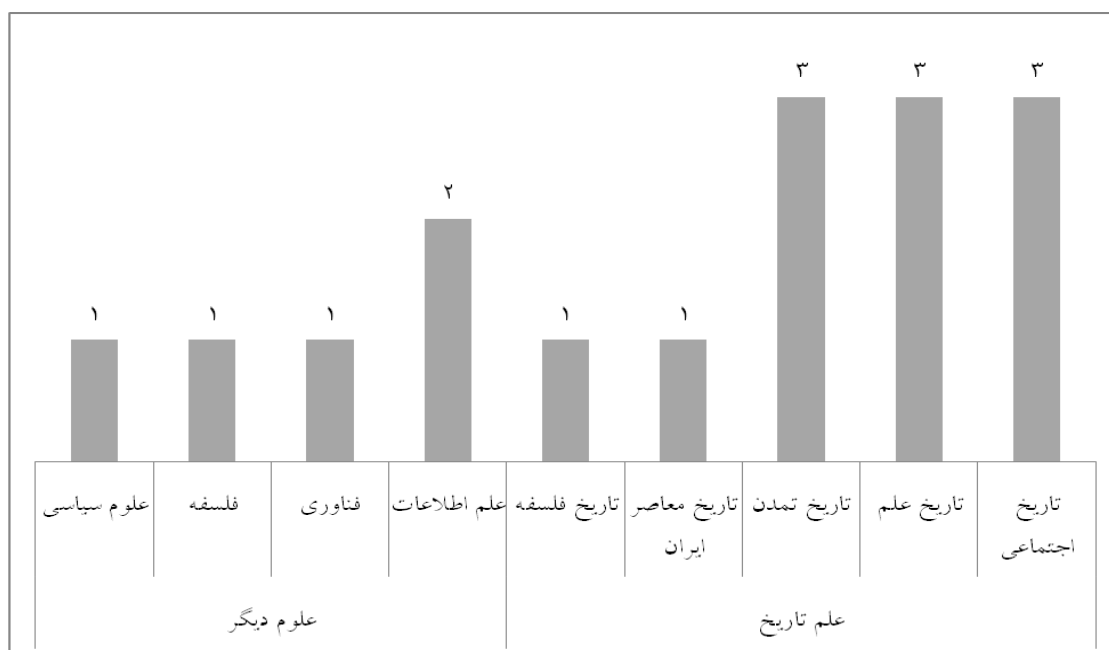
براساس جدول ۱، منابع ترجمه‌ای منتشرشده در قالب کتاب در محدوده زمانی سال‌های ۱۳۵۶ تا ۱۳۹۱، ۱۶ عنوان بوده است. شایان ذکر است عبدالحسین آذرنگ مقالات بسیاری را نیز ترجمه کرده است اما در این پژوهش کتاب‌های ترجمه‌شده مورد توجه هستند که از میان این کتاب‌ها، فقط ترجمه دو کتاب با عنوان «تاریخ‌نگاری در سده بیستم از عینیت علمی تا چالش پسامدرن» و «تاریخ علم» به درخواست ناشر انجام شده است و بقیه موارد به انتخاب خود مترجم

1. Walter Terence Stace

2. Richard Rorty

تحلیل بوردیویی نقش سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی مترجم در انتخاب کتاب برای ترجمه ... ۵۳

بوده است. در ستون توضیحات، معرفی مختصری از زبان مترجم نقل شده و کمیّت موضوعی این آثار در نمودار ۱ عیان است.

نمودار ۱، کمیّت موضوعی کتاب‌های ترجمه شده

همان‌طور که در نمودار ۱ مشخص است، موضوعات تاریخ اجتماعی، تاریخ علم و تاریخ تمدن هر کدام با فراوانی سه عنوان، سپس موضوع تاریخ معاصر ایران و تاریخ فلسفه هر کدام با فراوانی یک عنوان در فهرست کتابهای ترجمه شده توسط مترجم وجود دارد و در ادامه موضوعات علم اطلاعات با فراوانی ۲ عنوان و فناوری، فلسفه و علوم سیاسی با فراوانی ۱ عنوان موجود است. به نظر می‌رسد پراکندگی این موضوعات نشئت گرفته از رشته‌های تحصیلی متفاوت مترجم در دانشگاه باشد.

۵. تحلیل داده‌ها

ترجمه‌های آذرنگ بیشتر در چهار حوزه «تاریخ تمدن، تاریخ علم، تاریخ فلسفه و علم اطلاعات و آموزش» جای می‌گیرد که در ادامه ابتدا در جدول ۲ علت انتخاب کتاب را با توجه به سرمایه‌های مترجم نشان می‌دهیم، سپس به شرح هر حوزه می‌پردازیم.

جدول ۲. نقش سرمایه‌های مترجم در انتخاب کتاب‌های ترجمه‌شده

سرمایه اجتماعی	سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده	سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته	سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته	حوزه ترجمه
	*	*		تاریخ تمدن
	*		*	تاریخ علم
*	*		*	تاریخ فلسفه
*			*	اطلاعات و آموزش

همان‌طور که در جدول ۲ مشخص است نقش سرمایه‌های مترجم در هر حوزه برای انتخاب کتاب متفاوت است که به تفصیل در ادامه شرح داده می‌شود.

۱- حوزه تاریخ تمدن: ترجمه کتاب‌های تاریخ تمدن لوکاس^۱ (سیر تمدن بشر از زمان

پیدایش انسان و عصر سنگ تا سده‌های میانی) و همچنین تاریخ تمدن و فرهنگ جهان که روایت روشنی از ماجراهای تاریخ جهان است، نشان می‌دهد که مترجم ابتدا به علت آشنایی با زبان انگلیسی در دوره تحصیل در دانشگاه شیراز و مطالعه کتاب‌هایی در زمینه سده‌های میانی به زبان انگلیسی (سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده) و همین‌طور استفاده از کلاس درس استاد ابراهیم هورفر که تاریخ سده‌های میانه را تدریس می‌کرده‌است و نیز مراجعه به کتابخانه‌های مختلف خارج کشور، شرکت در سخنرانی‌ها و دوره‌های آموزشی، دسترسی به منابع علمی و کارگاه‌ها و میزگردها در داخل و خصوصاً خارج کشور (سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته)، دیدگاه وسیعی از تمدن کشورهای مختلف پیدا کرده است و طبق نظریه بوردیو می‌توان گفت مترجم با برخورداری از سرمایه‌های ذکر شده این کتاب‌ها را برای ترجمه انتخاب نموده است.

۲- حوزه تاریخ فلسفه: معاشرت با محصلین کتابخوان از همان دوران دبیرستان و بعدها

دانشجویان زمان تحصیل که شوق دانستن و تفکر عمیق در مسائل را داشتند، در کنار عضویت در گروه‌های روشنفکری غرب و ارتباط گسترده با استادان و دانشجویان که عقاید و نظریات فلسفی متفاوت داشتند (عادتواره جمعی و سرمایه اجتماعی)، علاقه به فلسفه را در مترجم ایجاد کرده

1. Henry Lucas

تحلیل بوردیویی نقش سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی مترجم در انتخاب کتاب برای ترجمه ... ۵۵

است. تحصیل در رشته تاریخ در دانشگاه اصفهان (سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده)، آشناسازی مترجم با تاریخ جهان توسط پدرش (سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته) سبب شده‌اند تا این سرمایه فرهنگی مترجم تبدیل به عادتواره شود، لذا ترجمه کتاب‌هایی مثل **کشور شدن کشور** (اندیشه‌های فیلسوف ریچارد ررتی در مورد تفکرات آمریکایی)، **تاریخ فلسفه غرب**، **راهی نو در منطق** (شرح منطق جدید) و **برگزیده‌ای از مقالات استیسی** که دیدگاه والتر استیسی فیلسوف را در زمینه فلسفه، و اخلاق مطرح می‌کند، حاصل برخورداری از این سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی است.

۳- حوزه تاریخ علم: زندگی در یک خانواده دیوانی و فرهنگی سرمایه‌های فرهنگی

تجسم‌یافته‌ای را برای مترجم فراهم نموده است که به اعتقاد بوردیو این سرمایه، دارایی است که به شخص و خلق‌وخوی او بدل شده است. به عبارت دیگر، فرد دارنده این سرمایه فرهنگی، خصایص ویژه‌ای را در خود شکل داده است (بوردیو، ۱۹۹۷، ص. ۴۶-۴۷). کسب علم و دانش در خانواده آذرنگ بسیار اهمیت داشته و همواره تلاش شده است که تمام امکانات برای افراد خانواده توسط والدین در این راستا فراهم شود، پس اینکه مترجم با حمایت خانواده فرصت تحصیل در رشته تاریخ علم را داشته است (سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته) و همین‌طور تحصیلات دانشگاهی وی در رشته تاریخ و علم اطلاعات (سرمایه فرهنگی نهادینه شده) آذرنگ را به سوی ترجمه کتاب **تاریخ و فلسفه علم** سوق داده است.

۴- حوزه انتقال اطلاعات و آموزش: کاردر بنیاد دائره‌المعارف اسلامی و آشنایی و

معاشرت با بسیاری از فرهیختگان و نویسندگان عصر خویش که سرمایه اجتماعی مترجم قلمداد می‌شود سبب شد آذرنگ کتاب‌هایی را برای ترجمه انتخاب کند که با علم و فناوری در ارتباط است. ترجمه کتاب‌هایی مثل **ما کجا آباد** (مسائل امروز در قالب جامعه آرمانی)، **گسترش اصطلاح‌نامه توسعه فرهنگی** (واژه‌های علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی)، **انتقال فناوری** که به سیاست علمی و فناوری برای توسعه می‌پردازد و **چند بحث و نظر درباره فناوری** (نویسنده کتاب معتقد است تحولات فنی و فناورانه در جهان با سرعت فزاینده در حال شکل‌گیری است و وقوع این تحولات هرگز به معنی تأمین آرامش و آسایش بشر نبوده است)، و همچنین انتخاب کتاب **پدیده جهانی‌شدن** که هدف نگارنده آن، تأکید بر مقوله گفتگو برای رهایی بشریت از جنگ

نابخردی‌ها در عصر اطلاعات است، به سرمایه فرهنگی نهادینه شده مترجم مربوط می‌شود زیرا آذرنگ با توجه به تحصیلات و مطالعات خود در زمینه علم فناوری و اطلاعات، این نیاز را که باید در این حوزه کار بیشتری انجام شود، حس کرده است. ترجمه کتاب‌های راهنمای سازمان‌دهی مراکز اسناد و مدارک برای آموزش فنی و حرفه‌ای و همین‌طور کتاب زندگی و زمانه محمدعلی فروغی که پایان‌نامه دکتری نویسنده کتاب است و بر اساس اصول علمی پژوهش نوشته شده است نشان می‌دهد که مترجم با بهره‌بردن از سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته و سرمایه اجتماعی خود این کتاب‌ها را برای ترجمه انتخاب کرده است تا با ترجمه آنها به زبان فارسی، سطح پژوهش علمی در ایران (به‌ویژه در میان دانشجویان) را ارتقا بخشد.

۶. نتیجه‌گیری

همان‌طور که در این پژوهش روشن شد، آنچه بوردیو در نظریه «عمل» از سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی کنشگر به‌عنوان عامل مهم در ایجاد یک اثر یاد می‌کند در مورد عبدالحسین آذرنگ مصداق بارزی دارد، چراکه با بررسی آثار ترجمه‌شده وی مشخص شد که مترجم با برخورداری از سرمایه‌های فرهنگی عینیت‌یافته، تجسم‌یافته، نهادینه‌شده و اجتماعی و همین‌طور عادتواره جمعی و فردی خود که همان سرمایه عینیت‌یافته فرهنگی است این کتاب‌ها را در موضوعات مختلف برای ترجمه انتخاب کرده است. تنوع موضوعی کتاب‌های ترجمه‌شده متأثر از رشته‌های تحصیلی مترجم یا همان سرمایه‌های فرهنگی اوست. اشتغال به کار و فعالیت در مؤسسات مختلف مانند دانشگاه از همان ابتدای تحصیل و معاشرت با استادان، معلمان و همکاران از مهم‌ترین سرمایه‌های اجتماعی تأثیرگذار بر انتخاب‌های ترجمه‌ای آذرنگ هستند.

منابع:

- پژمان‌فر، صبا؛ ذاکری، احمد؛ نبوی، سیدحسین (۱۳۹۹). تحلیل بوردیویی میدان تولید ادبی شاهنامه و عادتواره فردوسی. *پژوهشنامه ادب حماسی*، شماره ۲۹، بهار و تابستان.
- تجویدی، غلامرضا، معاذاللهی، پروانه (۱۳۹۵). تأثیر تحولات میدان نشر بر عادتواره مترجمان ادبی از ۱۳۲۰ تا ۱۳۴۵. *فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه*، شماره ۳، پاییز.
- جمشیدیها، غلامرضا؛ پرستش، شهرام (۱۳۸۶). دیالکتیک منش و میدان در نظریه عمل پییر بوردیو.

تحلیل بوردیویی نقش سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی مترجم در انتخاب کتاب برای ترجمه ... ۵۷

فصلنامه علوم/اجتماعی، شماره ۳۰، بهار.

حمیدی راوری، محبوبه (۱۳۹۹). سرمایه‌های نمادین فرهنگی در شاهنامه فردوسی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شهید باهنر کرمان.

خوش‌هوا، ایاز (۱۳۹۹). تحلیل جامعه‌شناختی ترجمه‌ها و مترجمان بر اساس نظریه بوردیو: تحقیق موردی طاهره صفارزاده و ترجمه قرآنی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام رضا (ع).

زینالی، کاظم (۲۰۱۵). بررسی دلایل ترجمه کتاب دست‌های آلوده اثر ژان پل سارتر ترجمه جلال آل احمد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته مترجمی زبان فرانسه دانشگاه علامه طباطبائی.

شفیعی، شیلان (۱۳۹۲). خوانش جامعه‌شناختی محمد قاضی و ترجمه‌هایش. فصلنامه زبان و ادب فارسی، شماره ۱۵.

فخارزاده، مهرانوش؛ دباغ‌زاده، احمد (۱۴۰۰). نمود عادتواره مترجم در سبک ترجمه مورد پژوهی سبک ترجمه صالح حسینی. مطالعات زبان و ترجمه، دوره ۵۴، شماره ۱، بهار.

کرمانی، آرزو؛ کرمی، رحیم (۱۳۹۷). تحلیل مضامین پایداری اخوان ثالث بر اساس نظریه عمل پییر بوردیو. نشریه ادبیات دفاع مقدس، شماره ۳، زمستان.

گرنفل، مایکل (۱۳۸۸). مفاهیم کلیدی پییر بوردیو. ترجمه محمد مهدی لیبی. تهران: نشر افکار.

هادوی، محدثه، تسلیمی، علی (۱۳۹۱). تحلیل داستان «حاجی آقا»ی صادق هدایت بر اساس نظریه بازتاب واقعیت. جامعه‌شناسی هنر و ادبیات، سال چهارم، شماره ۱، بهار و تابستان.

هاشمی، محمدرضا؛ حیدری، فاطمه؛ رضایی دانش، یلدا (۱۳۹۵). جامعه‌شناسی ترجمه متون نمایشی در دوره قاجار با نگاهی بر تأثیر شرایط اجتماعی آن دوران بر انگیزه‌های مترجمان. فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه، شماره ۴.

Bourdieu, P (1997). *Outline of a Theory of Practice*, Cambridge University Press.

Bourdieu, P (1986). *The Forms of Capital*. Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education, edited by J. G. Richardson. New York: Greenwood Press, pp. 241–258.

Bourdieu, P (1993). *The Field of Cultural Production*, Polity Press.

Calhoun, C (1995). *Bourdieu: Critical Perspectives*, Polity Press.

Duhan, R (2015). The relationship between literature and society, *Language in India*, Vol. 15(4)

Eskandari Sabzi, R (2019). *The Study of Habitus of Translators Through Time*, MA thesis of translation studies, Allameh Tabataba'i university.

Kafi, M, Khoshsaligheh, M, Hashemi, M (2016). Typology of capitals Expected and Received by Iranian translators, *translation and interpretation*.